

Dr inż. Piotr Mocek, Politechnika Śląska w Gliwicach, Katedra Zarządzania i Inżynierii Bezpieczeństwa

IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa. Paradygmaty badań nad bezpieczeństwem. pt.: „Bezpieczeństwo na początku XXI wieku – wyzwania, szanse, zagrożenia”

Gniew 02-04.12.2015r.

Organizator: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu

Referat pt.:

Organizacja i bezpieczeństwo imprez masowych na przykładzie meczów piłki nożnej.

Piotr Mocek

Politechnika Śląska, Wydział Górnictwa i Geologii, Gliwice

ORGANIZACJA I BEZPIECZEŃSTWO IMPREZ MASOWYCH NA PRZYKŁADZIE MECZÓW PIŁKI NOŻNEJ.

1. Wprowadzenie

Bezpieczeństwo jest to podstawowa potrzeba człowieka, którą można zdefiniować, jako sytuację, w której ryzyko na poziomie nieakceptowanym nie występuje. Zanegowanie potrzeby bezpieczeństwa przez człowieka prowadzi do uczucia lęku, dyskomfortu, poczucia zagrożenia. W czasach współczesnych temat bezpieczeństwa podczas imprez, na których zgromadzona jest często ogromna ilość ludzi jest bardzo poważnie traktowany ze względu na wydarzenia, które miały miejsce w przeszłości. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat zarejestrowano na świecie 156 katastrof mających miejsce podczas trwania imprez masowych¹. Liczba rannych oraz ofiar śmiertelnych podczas tych katastrof jest niemożliwa do oszacowania z uwagi na brak rzetelnych informacji dotyczących poszczególnych incydentów. Przykładem najtragiczniejszych w skutkach katastrof są:

- Panika na Love Parade w Duisburgu z dnia 24 lipca 2010 roku (21 ofiar śmiertelnych, 511 rannych)
- Pożar stadionu w Bradford z dnia 11 maja 1985 (56 ofiar śmiertelnych, ok. 300 rannych)
- Zawalenie trybuny w Salvador z dnia 26 listopada 2007 roku (8 ofiar śmiertelnych, 150 rannych)
- Atak terrorystyczny na klub Bataclan w Paryżu z dnia 13 listopada 2015r. (89 ofiar)

W Polsce do poważniejszych incydentów można zaliczyć:

- Otrzęsiny w budynkach Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczym (UTP) w Bydgoszczy z dnia 18 listopada 2015r w którym zginęły 2 osoby a 11 było rannych
- Katastrofa budowlana na terenie Międzynarodowych Targów Katowickich z 28 stycznia 2006 roku w wyniku której zginęło 65 osób, a ponad 170 zostało rannych
- Kilkudniowe zamieszki w maju 2015r w Knurowie po meczu czwartej ligi Concordii Knurów z Ruchem Radzionków w wyniku starć z policją zmarł 27 letni kibic a 14 policjantów zostało rannych

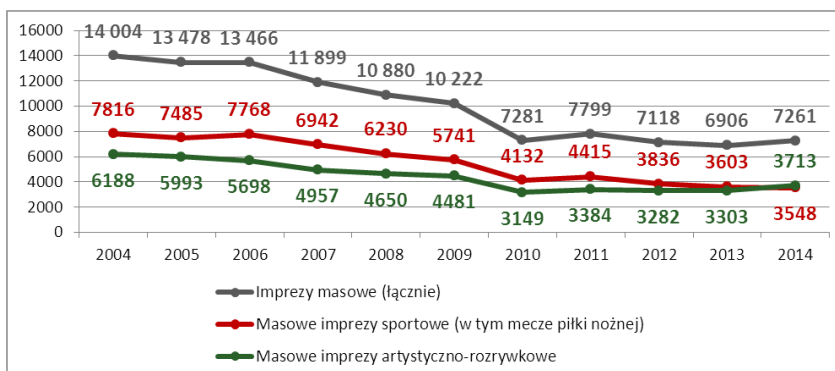
Mimo tych incydentów w Polsce liczba organizowanych imprez masowych zabezpieczanych przez Policję jest z roku na rok coraz niższa. W 2014 roku Policja była zaangażowana w zabezpieczenie 7261 imprez masowych, wśród nich 240 (3,3% ogółu) zostało zakwalifikowanych jako imprezy masowe podwyższonego ryzyka².

¹ Soomaroo L. Murray V.: *Disasters at Mass Gatherings: Lessons from History* PLoS Currents 2012,

² <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>

W roku 2014 najwięcej zorganizowano imprez masowych artystyczno-rozrywkowych, których odbyło się 3713 (51% ogółu imprez). Masowe imprezy sportowe (z wyłączeniem meczów piłki nożnej) stanowiły 34% (2470 imprez), natomiast mecze piłki nożnej 15% (1078 meczów). Szczegółowe dane dotyczące liczby imprez masowych w latach 2004-2014 przedstawia wykres nr 1.

Wykres nr 1 Liczba imprez masowych zabezpieczanych przez Policję w latach 2004–2014

Źródło: Dane statystyczne Głównej Komendy Policji w Warszawie³

Jak widać z przeprowadzonej analizy od wielu lat zasadniczo obserwuje się trend spadkowy liczby zabezpieczanych przez Policję imprez masowych. Spadek ten między rokiem 2004 a 2014 wyniósł 48%.

Czy to oznacza że bezpieczeństwo imprez masowych wzrosło?

2. Podstawy prawne organizacji imprez masowych

Najważniejszym aktem prawnym dotyczącym zabezpieczania imprez masowych jest **ustawa z dnia 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych**. Ustawa ta określa:

- 1) zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych;
- 2) warunki bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych;
- 4) zasady gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych;
- 5) zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych.⁴

³ <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>, str. 271

⁴ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, (Dz. U. z 2009r. Nr 62, poz. 504, ze zm.),

Kolejnymi bardzo istotnymi aktami prawnymi są:

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 marca 2010 r. w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne

Rozporządzenie określa m im.: wymagania, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne w zakresie wyszkolenia i wyposażenia, w tym:

- 1) wymagane wyposażenie służb porządkowych i służb informacyjnych w zależności od przewidywanych zagrożeń;
- 2) zakres sprawdzania przez służby porządkowe i służby informacyjne uprawnień osób do uczestniczenia w imprezie masowej;
- 3) sposoby legitymowania w celu ustalenia tożsamości osób uczestniczących w imprezie masowej, przeglądania ich bagaży i odzieży oraz usuwania osób zakłócających imprezę masową.⁵

Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobów użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego,

Rozporządzenie określa sytuacje w których pracownik ochrony zobowiązany jest do użycia środków ochrony przymusu bezpośredniego, kiedy odstępuje od jej stosowania sytuacje, w których ma prawo zastosować elementy wyposażenia oraz zasady dokumentowania użycia środków przymusu bezpośredniego⁶.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, określa podstawowe zadania, zakres uprawnień oraz organizację Policji oraz obowiązki i prawa oraz odpowiedzialność dyscyplinarną i karną policjantów⁷.

Kodeks wykroczeń⁸ i Kodeks Karny⁹, które określają zakres kar i sankcji w przypadku popełnienia czynów zabronionych z ustawy z 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych

Wykroczenia:

- art. 54 ust. 1 – niewykonanie polecenia służby organizatora;
- art. 54 ust. 2 – przebywanie w miejscu nieprzeznaczonym dla publiczności lub w sektorze innym niż wskazany na bilecie;
- art. 55 – niewykonanie polecenia Policji/ŻW wydanego na imprezie masowej;
- art. 56 – nieuprawnione wnoszenie lub posiadanie alkoholu na imprezie masowej;
- art. 57 – nieprzekazanie lub przekazanie nieprawdziwej informacji o imprezie masowej przez podmiot zobowiązany ustawowo;
- art. 57a – używanie przedmiotu (odzieży) w celu utrudnienia identyfikacji na imprezie masowej.

Przestępstwa:

- art. 58 ust. 1–3 - naruszenie warunków organizacji imprezy masowej;
- art. 59 ust. 1 - wnoszenie lub posiadanie broni i materiałów niebezpiecznych;

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 marca 2010 r. w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne (Dz.U. 2010 nr 52 poz. 308)

⁶ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobów użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego (Dz. U. Nr 89, poz. 563)

⁷ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179,)

⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553)

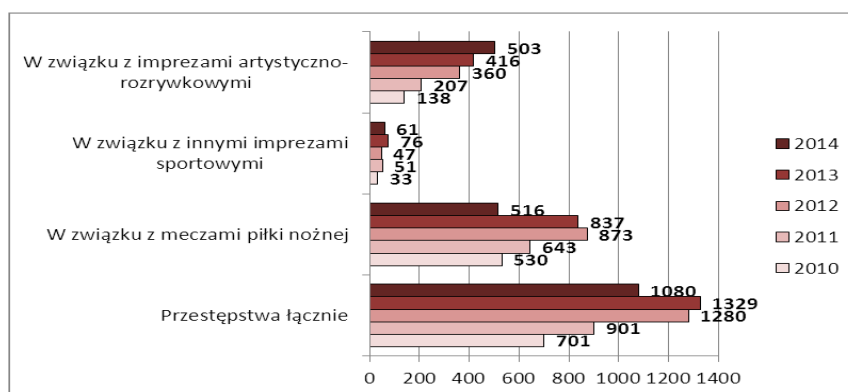
⁹ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114)

- art. 60 ust. 1 - wdarcie się na teren rozgrywania zawodów sportowych, np. płytę boiska;
- art. 60 ust. 1a - wdarcie się na teren imprezy masowej (np. obiektu, stadionu);
- art. 60 ust. 2 - rzucanie przedmiotami mogącymi stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia;
- art. 60 ust. 3 - naruszenie nietykalności członka służby porządkowej lub informacyjnej;
- art. 60 ust. 4 – użycie przedmiotu (odzieży) w celu utrudnienia identyfikacji podczas popełniania przestępstw z art. 60 ust. 1-3;
- art. 61 - prowokowanie kibiców do zachowań niebezpiecznych (odpowiedzialność np. spikera).

3. Przestępstwa i wykroczenia w kroczenia w trakcie imprez masowych

Według danych statystycznych Policji (wykres nr 2 i 3) w roku 2014 w związku z imprezami masowymi odnotowano ogółem 1080 przestępstw i 13035 wykroczeń. 48% ogółu przestępstw (tj. 516 przypadków) i 66% odnotowanych wykroczeń (tj. 8622 przypadki) ujawniono w związku z meczami piłki nożnej). W porównaniu z rokiem 2013 liczba przestępstw na arenach piłkarskich wyraźnie spadła przy jednoczesnym wzroście przestępstw w związku z imprezami artystyczno-rozrywkowymi.

Wykres nr 2 Liczba przestępstw ujawnionych w związku imprezami masowymi w latach 2010–2014

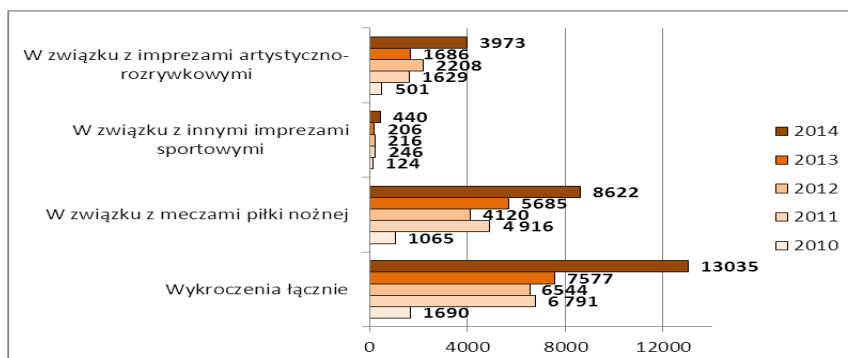

Źródło: Dane statystyczne Głównej Komendy Policji w Warszawie¹⁰,

Podczas imprez masowych w 2014r. w Polsce obrażenia odniosło 26 osób, w tym 12 policjantów, a straty w mieniu wyniosły 29615 zł, w tym straty w mieniu policyjnym 46,6% wszystkich strat czyli 13801zł Na szczęście nie odnotowano żadnych ofiar śmiertelnych.

¹⁰ <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>, str. 273

Wykres 3. Liczba wykroczeń ujawnionych w związku imprezami masowymi w latach 2010–2014

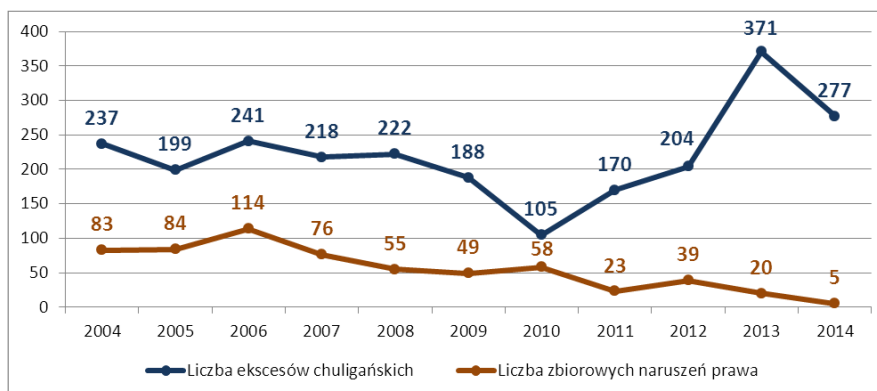

Źródło: Dane statystyczne Głównej Komendy Policji w Warszawie¹¹

Na działania związane z zabezpieczaniem imprez masowych w Polsce w 2014 roku Policja wydała 55 955 995 zł, czyli o 3,5% z czego na działania związane z przeprowadzaniem imprez masowych podwyższonego ryzyka przeznaczyła 14.012.232 zł czyli 25% ogółu kosztów poniesionych na zabezpieczenie wszystkich imprez masowych.

W związku z masowymi imprezami sportowymi doszło do 277 ekscesów chuligańskich, z czego aż 252 ekscesy chuligańskie były związane z meczami piłki nożnej (91% ogółu), 25 miało związek z masowymi imprezami sportowymi (9%). Jednocześnie odnotowano 5 zbiorowych naruszeń prawa, które miały związek z meczami piłki nożnej (wykres nr 4).

Wykres 4 Liczba ekscesów chuligańskich i zbiorowych naruszeń prawa w związku z masowymi imprezami sportowymi w latach 2004–2014

Źródło: Dane statystyczne Głównej Komendy Policji w Warszawie¹²

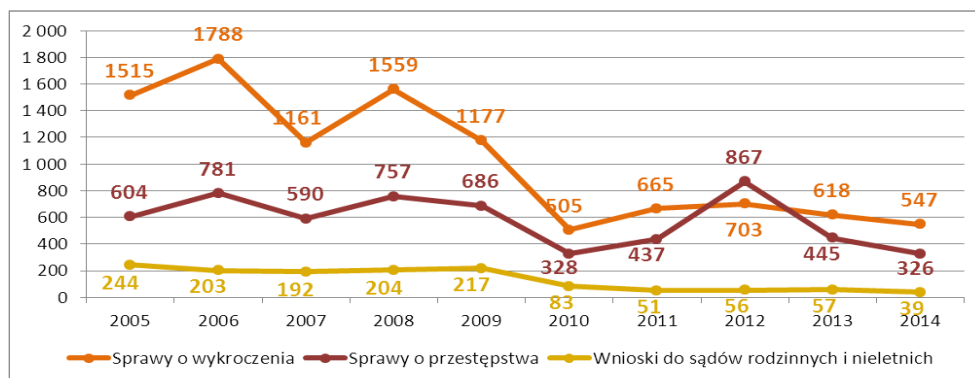
¹¹ <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>, str. 273

¹² <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>, str. 274

W związku z naruszeniami prawa podczas imprez masowych w 2014 roku zatrzymano 1221 osób wśród których było 50 nieletnich. Do sądów skierowano 326 spraw o przestępstwa popełnione w związku z imprezami masowymi, wśród których 223 (68,4% ogółu) miało związek z rozgrywkami piłkarskimi, 32 (9,8%) z masowymi imprezami sportowymi, a 71 (21,8%) z imprezami artystyczno-rozrywkowymi.

Do sądów w 2014r skierowano również 547 wniosków w sprawach o wykroczenia popełnione w związku z imprezami masowymi, wśród których Policja wnioskowała o orzeczenie środka karnego w postaci zakazu wstępu na imprezy masowe w 187 przypadkach.

Wykres 5 Liczba spraw skierowanych do sądów w związku z imprezami masowymi w latach 2005–2014

Źródło: Dane statystyczne Głównej Komendy Policji w Warszawie¹³

W skierowanych wnioskach do sądu w sprawach o wykroczenia 365 (66,7%) dotyczyło meczów piłki nożnej, 140 (25,6%) miało związek z imprezami masowymi artystyczno-rozrywkowymi, a 42 (7,7%) z masowymi imprezami sportowymi.

W wyniku spraw prowadzonych o przestępstwa i wykroczenia w 2014 roku w 93 przypadkach sądy orzekły prawomocny zakaz wstępu na imprezę masową, połączony w 68 przypadkach z nakazem obowiązku osobistego stawiennictwa we właściwej ze względu na miejsce zamieszkania ukaranego jednostce Policji.

Zgodnie z informacją Komendy Głównej Policji na dzień 31 grudnia 2014 roku było 1838 osób z aktywnymi zakazami wstępu na imprezy masowe oraz 34 osoby z orzeczonym obowiązkiem powstrzymania się od przebywania w określonym miejscu (razem 1872).

W związku z przestępstwami określonymi w *ustawie z 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych* w roku wykryto 445 przestępstw, ustalono 408 podejrzanych, w tym 24 nieletnich sprawców czynów karalnych. Na gorącym uczynku Policja zatrzymała 155 sprawców.

Wśród odnotowanych w roku 2014 przestępstw z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych:

¹³ <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosc/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>, str. 274

40% przestępstw dotyczyło art. 59 ust. 1 (wnoszenie lub posiadanie zabronionych przedmiotów, w tym wyrobów pirotechnicznych),

37% – art. 60 ust. 1–4 (wdarcie się na teren zawodów sportowych, rzucanie przedmiotami, naruszenie nietykalności cielesnej pracowników służb organizatora imprezy),

20% – art. 58 (organizowanie imprezy masowej niezgodnie z wymogami ustawy),

3% – art. 61 (prowokowanie kibiców w miejscu trwania masowej imprezy sportowej)¹⁴.

Z uwagi na fakt, iż największa liczba wykroczeń, przestępstw, ekscesów i naruszeń prawa miała miejsce w z związku z meczami piłki nożnej warto przyjrzeć się bliżej temu problemowi.

4. Podstawy systemu bezpieczeństwa na stadionach piłkarskich.

4.1. Aspekt prawny

Podmiotem odpowiedzialnym za przebieg i organizację imprezy masowej, w tym wypadku meczu piłki nożnej, jest organizator. Bezpieczeństwo imprezy masowej obejmuje spełnienie przez niego wymogów w zakresie¹⁵:

- zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie,
- ochrony porządku publicznego,
- zabezpieczenia pod względem medycznym,
- zapewnienia odpowiedniego stanu infrastruktury wraz ze służącymi instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi,

Organizator meczu jest zobligowany do zapewnienia:

- spełnienia wymagań określonych prawie budowlanym, w przepisach sanitarnych i przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowe,
- udziału w imprezie masowej służb porządkowych, służb informacyjnych oraz kierującego tymi służbami kierownika do spraw bezpieczeństwa,
- pomocy medycznej,
- zaplecza higieniczno-sanitarnego,
- wyznaczenia dróg ewakuacyjnych oraz dróg umożliwiających dojazd pojazdom służb ratowniczych i Policji,
- łączności pomiędzy służbami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej,
- sprzętu ratowniczo - gaśniczego oraz środków gaśniczych niezbędnych do zabezpieczenia imprezy masowej w zakresie działań ratowniczo-gaśniczych,
- wydzielenia pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy masowej.

¹⁴ <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>

¹⁵ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, (Dz. U. z 2009r. Nr 62, poz. 504, ze zm.),

Ponadto do obowiązków organizatora należy opracowanie regulaminu obiektu, który jest udostępniany uczestnikom widowiska oraz regulaminu imprezy masowej. Dodatkowo zobligowany jest od opracowania instrukcji postępowania w przypadku wybuchu pożaru.

Kolejną kwestią jest obowiązek utrwalania przebiegu imprezy, w tym w szczególności zachowania osób uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Zgodnie z Ustawą o bezpieczeństwie imprez masowych¹⁶, konieczne jest nie tylko zainstalowanie monitoringu stadionowego, ale także systemu identyfikacji osób, sprzedaży biletów i kontroli przebywania uczestnika w określonym miejscu. Zakres danych gromadzonych i przetwarzanych przez organizatora obejmuje:

- Imię i nazwisko,
- Wizerunek twarzy,
- Numer PESEL,
- Numer identyfikacyjny,
- Informację o podmiocie, który wydał numer identyfikacyjny.

Obiekty sportowe winno wyposażać się w kompatybilne systemy identyfikacji osób, sprzedaży biletów, kontroli przebywania w miejscu i czasie imprezy, oraz weryfikacji danych takich jak posiadanie zakazu klubowego. Osobie, która wyraża chęć uczestniczenia w meczu piłki nożnej, organizator nadają unikalny, niepowtarzalny numer identyfikacyjny, ważny nie dłużej niż 5 lat od dnia wydania. Wymagania techniczne – użytkowe systemu identyfikacji określa podmiot zarządzający rozgrywkami w porozumieniu z właściwym związkiem piłki nożnej w polskich rozgrywkach to Polskiego Związku Piłki Nożnej oraz Ekstraklasy S.A.

4.2. Zagrożenia

Zagrożenia, które występują na stadionie oraz w bezpośrednim jego sąsiedztwie, podczas spotkań i meczy piłkarskich wynikają przede wszystkim z dużej liczby uczestników, którzy biorą czynny udział w tym widowisku ale także z przenikania się klas społecznych i wiekowych, co niesie za sobą ryzyko przyjęcia przez poszczególne osoby zasad i obyczajów grup, które nierzadko przesiąknięte są złem społeczno kulturowym. Sam stadion jako obiekt budowlany i jego infrastruktura też nie raz w przeszłości był przyczyną tragicznych zdarzeń. Mając na uwadze te spostrzeżenia zagrożenia występujących na stadionie można podzielić na:

Zagrożenia organizacyjne związane z:

- Przemieszczanie się kibiców pomiędzy sektorami
- Wtargnięciem kibiców gospodarzy na sektory gości oraz zamieszki pomiędzy zwaśnionymi grupami
- Odpaleniem środków pirotechnicznych w trakcie trwania meczy
- Zamieszkami podczas przemarszu kibiców gości na wydzielone sektory stadionu
- Zamieszkami w drodze na i z stadionu.

¹⁶ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, (Dz. U. z 2009r. Nr 62, poz. 504, ze zm.),

- Stratowaniem przez tłum np. podczas ewakuacji
- Obrażeniami ciała wskutek uderzenia przez niebezpieczny przedmiot
- Zamachami terrorystycznymi
- Zdarzeniami drogowymi takie jak potrącenie pieszych, wypadki drogowe
- Niszczeniem mienia stadionowego i prywatnego wokół stadionu
- Wtargnięciem kibiców na murawę boiska

Zagrożenia kulturowe tj.

- Pobicia
- Zastraszanie
- Wymuszenia, haracze
- Bójki z kibicami innych drużyn
- Bójki z policją i służbami porządkowymi
- Handel środkami odurzającymi i alkoholem na stadionie i poza nim
- Ustawki
- Łamanie regulaminu stadionu i imprezy masowej

Zagrożenia techniczne

- Zawalenie się płotów odgradzających sektory i obiekt stadionowy
- Katastrofa budowlana trybun
- Niewłaściwe utrzymanie przejść i dróg ewakuacyjnych oraz schodów
- Pożar.
- Wybuch

5. Praktyczna ocena tematu badawczego

Przedmiotem badań na potrzeby niniejszego artykułu było 5 stadionów piłkarskich najbardziej znanych śląskich klubów sportowych tj. stadionu GKS Katowice, Górnik Zabrze, Piasta Gliwice, Polonii Bytom i Ruchu Chorzów.

Rysunek 1 Wybrane stadiony śląskie

Źródło: Opracowanie własne

Przedmiotem badań na potrzeby niniejszego artykułu było 5 stadionów piłkarskich najbardziej znanych śląskich klubów sportowych tj. stadionu GKS Katowice, Górnika Zabrze, Piasta Gliwice, Polonii Bytom i Ruchu Chorzów.

Badania na tych stadionach były przeprowadzone w celu zidentyfikowania zagrożeń, mających miejsce podczas organizacji meczów piłkarskich.

Przeprowadzone badania pozwoliły na zidentyfikowanie

- a) zagrożeń związanych z infrastrukturą stadionu,
- b) zagrożeniami związanymi z organizacją meczów i ich zabezpieczeniem
- c) zachowań kibiców i patologii społecznych związanych z meczami piłki nożnej.

W celu uzyskania skonkretyzowanych wyników dla potrzeb pracy wykorzystano metody badawcze takie jak:

- a) lista kontrolna,
- b) badania ankietowe,
- c) analizę SWOT.

5.1 Lista kontrolna obiektu

Lista kontrolna dotycząca obiektów, na których rozgrywane są mecze piłkarskie została opracowana w celu identyfikacji obszarów problemowych mających związek z infrastrukturą stadionów. Powstała ona na podstawie obowiązujących przepisów oraz wymogów PZPN dotyczących poprawy bezpieczeństwa na stadionach w Polsce¹⁷.

Badanie zostało przeprowadzone wśród osób odpowiedzialnych za organizację meczy na stadionie tj. organizatorów kierowników ds. bezpieczeństwa, Policji, służby porządkowych i Straży Pożarnej. Wyniki listy zestawiono z własnymi obserwacjami (tabela nr 1.).

Przedstawiciele organizatorów, wypełniając listę kontrolną ocenili stan techniczny i infrastrukturę pięciu badanych obiektów pod względem bezpieczeństwa na ocenę dobrą lub bardzo dobrą. Jedynymi obszarami problemowymi, gdzie pojawiły się niższe oceny, był obszar dotyczący zapoznania się z regulaminami oraz instrukcją postępowania przeciwpożarowego.

Przedstawiciele Policji, służby porządkowej, miast w których znajdują się stadiony oraz Straży Pożarnej zwrócili uwagę w przeważającej większości na średni stan techniczny ogrodzeń zabezpieczających stadiony oraz ogrodzeń oddzielających boisko od trybun i zabezpieczenia sektorów kibiców drużyn przeciwnych.

Dodatkowo poważnym problemem, na który zwracają uwagę przedstawiciele tych służb, jest nieodpowiednie zaplecze sanitarne oraz ciągi komunikacyjne, na których pojawiają się „wąskie gardła” zwłaszcza na trzech stadionach GKS Katowice, Polonii Bytom i Ruchu Chorzów.

¹⁷ PZPN wytyczne: Lista kontrolna i zalecenia dla organizatorów meczów piłki nożnej ze szczególnym uwzględnieniem zawodów niebędących imprezą masową.

Tabela nr 1: Przykładowe pytania i wyniki list kontrolnych przeprowadzonych na pięciu śląskich stadionach piłkarskich

L.p.	Pytanie	Odp.		Ocena pkt. od 1 do 5					
		tak	nie	Piast Gliwice	Górnik Zabrze	Ruch Chorzów	GKS Katowice	Polonia Bytom	
3	Czy kasy biletowe uniemożliwiają przekroczenie ogrodzenia?	-		5	4	3	3	2	
7	Czy ogrodzenie oddzielające boisko od trybun jest stabilne i bezpieczne		-	5	4	3	2	2	
8	Czy w ogrodzeniach oddzielających boisko od trybun zamontowane są bramy bezpieczeństwa	-		5	5	3	2	2	
9	Czy bramy bezpieczeństwa są prawidłowo oznakowane?		-	5	4	4	4	3	
14	Czy sektory są od siebie odpowiednio oddzielone?		-	5	5	4	4	3	
15	Czy wszystkie elementy widowni są stabilnie umocowane?		-	5	4	3	4	3	
16	Czy drogi wejściowe i ewakuacyjne są odpowiednio oznaczone?	-		5	4	3	3	2	
17	Czy sektory kibiców antagonistycznie do siebie nastawionych są od siebie oddzielone w sposób uniemożliwiający ich przekroczenie?		-	5	5	4	3	3	
19	Czy siedziska są odpowiednio zaprojektowane?	-		5	4	4	4	4	
22	Czy system nagłaśniający obsługuje wszystkie obszary stadionu?	-		5	5	4	4	4	
23	Czy urządzenie nagłaśniające pozwala na zrozumienie komunikatów?	-		5	5	4	4	5	
25	Czy stadion posiada zabezpieczenia przeciwpożarowe takie jak hydranty, gaśnice?		-	5	5	4	4	3	
27	Czy zapewnione jest zaplecze sanitarne?	-		5	4	4	3	3	
29	Czy każdy uczestnik ma w sposób przystępny możliwość zapoznania się z regulaminem imprezy masowej, obiektu, instrukcją przeciwpożarową?		-	5	5	3	3	2	
30	Czy liczebność służby porządkowej i informacyjnej jest adekwatna do liczby widzów?	-		5	4	4	3	4	

Źródło: opracowanie własne

5.2 Badania ankietowe

Kwestionariusze ankietowe były przeprowadzone na wszystkich 5 stadionach śląskich w celu zidentyfikowania problemów, które dotyczą kibiców, organizatorów oraz służb porządkowe podczas organizacji meczy piłkarskich oraz poznania odpowiedzi dotyczących obszarów problemowych.

W celu poznania odpowiedzi, które dotyczą zagadnień poruszanych w badaniu, opracowano trzy odrębne ankiet, przeznaczone odpowiednio dla kibiców, służb porządkowych, informacyjnych i funkcjonariuszy policji oraz dla organizatorów meczu.

Ankiety opracowano w czterech blokach tematycznych, które dotyczyły:

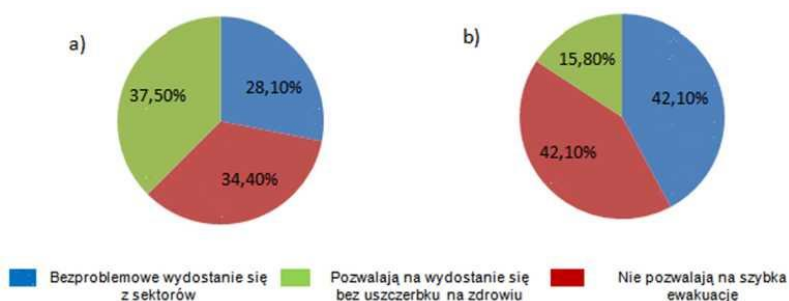
- stanu obiektu i infrastruktury,
- występujących zagrożeń,
- jakości zabezpieczenia meczy na obiekcie,
- patologii społecznych.

Liczba respondentów, którzy odpowiedzieli na 45 pytania wynosi odpowiednio 369 w grupie kibiców oraz 53 w grupie służb zabezpieczających mecze i organizatorów.

Niektóre z pytań w grupach kibiców i służb porządkowych były bardzo podobne. Wynikało to z konieczności rzetelnego opracowania wyników ankiet i zdefiniowania obszarów najbardziej newralgicznych. Na ich podstawie ustalono iż:

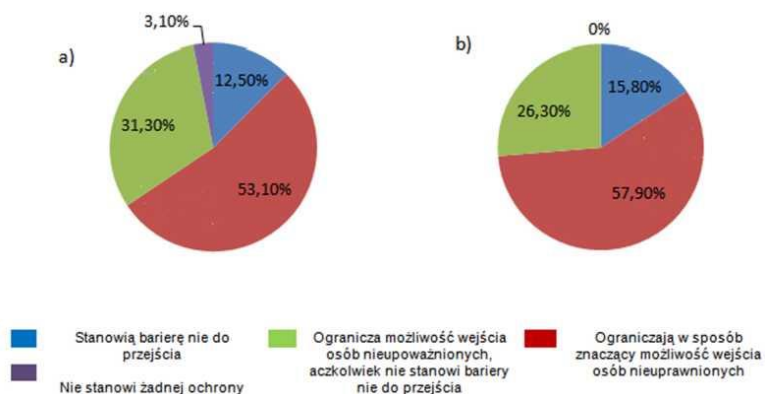
W obszarze problemowym dotyczącym obiektu i infrastruktury wśród grupy respondentów, reprezentowanej przez kibiców, najpoważniejszym zagrożeniem, na które zwracają uwagę kibice jest niewystarczająca szerokość dróg ewakuacyjnych, niepozwalająca na szybką ewakuację osób zgromadzonych na sektorach, stan ten potwierdzają również służby porządkowe na stadionach ruchu Chorzów, GKS Katowice i Polonii Bytom. Dodatkowo część kibiców zwraca uwagę na to, że zabezpieczenia zastosowane na stadionach, które w teorii mają stanowić barierę przed nieuprawnionym wkroczeniem na murawę, nie stanowią problemu dla kibiców, którzy zechcieliby je sforsować. Ponadto kibice zwracają uwagę, iż drogi, przejścia dojścia, są utrzymane w należytym stanie, jednak zdarzają się odchylenia od stanu, który zapewnia bezpieczeństwo (Wykres 6 i 7).

Wykres 6. Czy w razie zagrożenia drogi ewakuacyjne na stadionie zapewniają?

Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

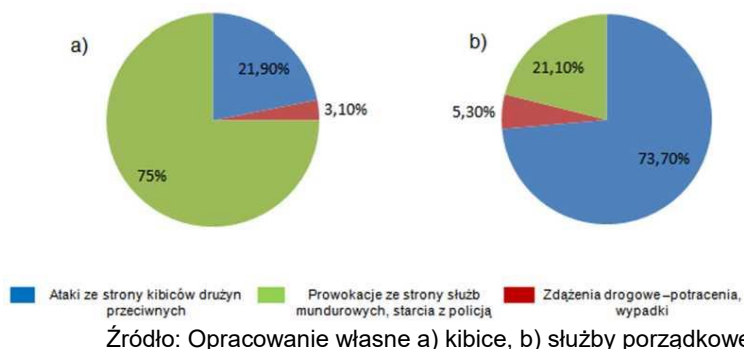
Wykres 7. Czy infrastruktura stadionu (plot, bramy wjazdowe i wejściowe) ograniczają wstęp osób nieuprawnionych jest?

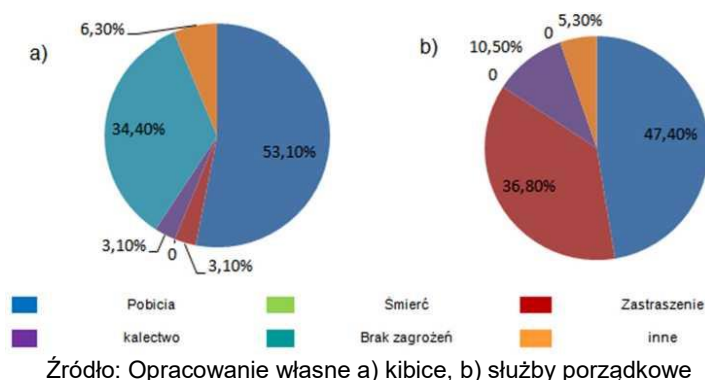
Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

W obszarze problemowym dotyczącym zagrożeń związanych z meczem, kibice wskazują w jednoznaczny sposób, że największe zagrożenie, jakie niesie za sobą kibicowanie, to nie wbrew pozorom ataki kibiców drużyny przeciwnej, ale prowokacje służb mundurowych, które to prowadzą do eskalacji przemocy. Według wskazań kibiców to te działania powodują zamieszki, również pomiędzy samymi kibicami. Służby porządkowe mają w tym zakresie zupełnie odmienne zdanie. Co ważniejsze, kibice wskazują również, że wbrew ogólnopolskiej opinii na temat kibiców, agresja w ich środowisku to rzecz sporadyczna, a uczęszczanie na mecze nie ma żadnego związku ze wzrostem przestępczości. W przeważającej opinii kibiców, niebezpieczeństwem jakie niesie za sobą kibicowanie są pobicia. W drugiej kolejności kibice wskazują, że jednak nie niesie ono żadnych niebezpieczeństw. Ponadto bardzo duża liczba respondentów wskazuje, że nigdy nie złamała regulaminu stadionu. Oprócz tego, z wyników dowiadujemy się, że zdarzają się sporadyczne napaści na kibiców podczas meczu lub przed jego rozpoczęciem i po jego zakończeniu. Z takim stanowiskiem nie zgadzają się zupełnie służby porządkowe, które twierdzą że zastraszanie i pobicia główna wizytówka polskiego kibica (Wykres 8 i 9).

Wykres 8. Na jakie zagrożenia Twoim zdaniem narażeni są kibice udający się na mecz piłkarski?

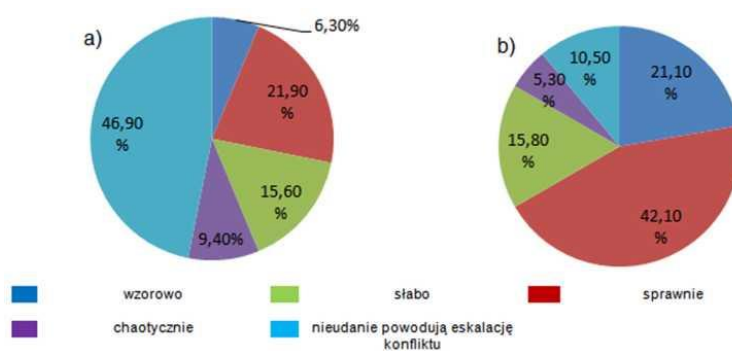

Wykres 9. Na jakie niebezpieczeństwo narażeni są kibice meczów piłkarskich?

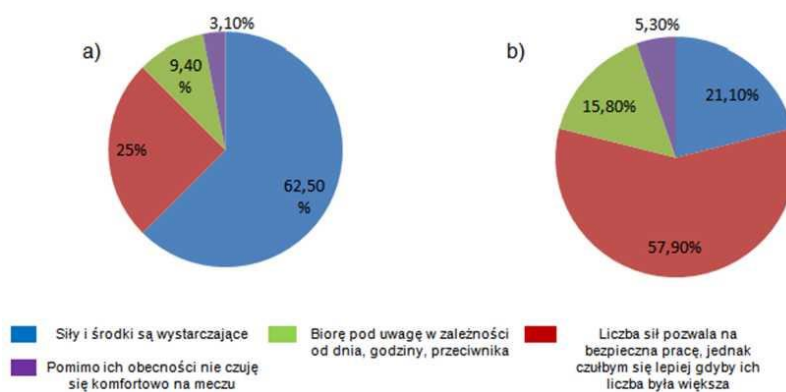
W obszarze problemowym dotyczącym organizacji meczy na stadionie respondenci przebadani w grupie kibicowskiej odpowiadali w zdecydowanej większości, że poziom bezpieczeństwa na meczu nie ma żadnego wpływu na podjęcie decyzji o uczestnictwie w widowisku. Ponadto kibice oceniają, że siły i środki zapewnione przez organizatora podczas meczu są wystarczające do utrzymania porządku i ładu na stadionie. Respondenci wskazują jednak uwagę, że mimo zapewnienia odpowiednich środków, w razie wybuchu jakichkolwiek zamieszek, służby te prowadzą akcję nieudolnie i tylko powodują swymi działaniami eskalację konfliktu. Podobne odczucia choć w innym ujęciu procentowym mają przedstawiciele służby porządkowych. Ponadto kibice słabo oceniają pracę policji, która, według kibiców, nastawiona jest tylko i wyłącznie na prowokacje i karanie obywateli. (wykres 10, 11).

Wykres 10. Jak twoim zdaniem reaguje służba porządkowa i policja na ewentualne sytuacje konfliktowe w trakcie, przed i po meczu piłkarskim??

Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

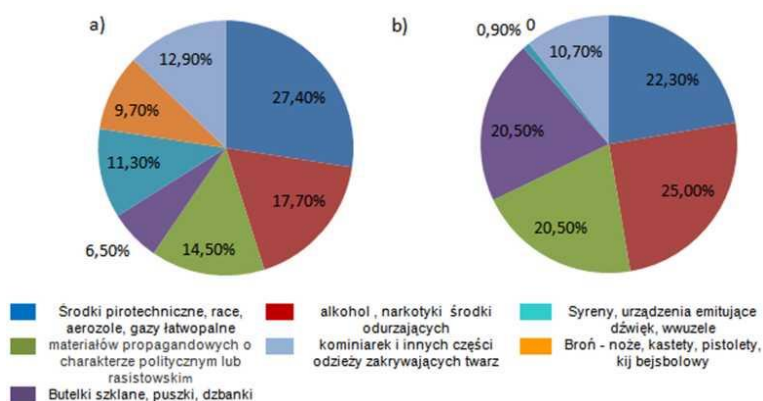
Wykres 11. Jak ocenisz siły i środki, które zapewnia organizator dla zabezpieczenia meczu?

Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

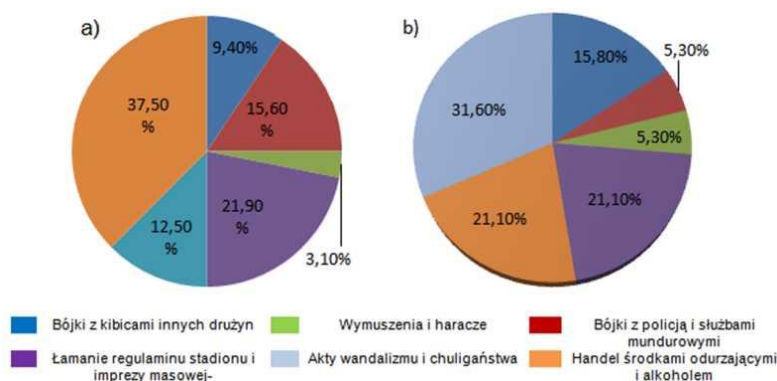
W obszarze problemowym dotyczącym zachowań i patologii społecznych, respondenci podkreślają, iż kontrole przed wejściem na stadiony są na tyle dokładne, że wniesienie przedmiotów zabronionych jest trudne, jednak nie niemożliwe zwłaszcza jeśli zabronione przedmioty ukryje się na stadionie kilka godzin lub dzień wcześniej przed rozpoczęciem meczu. Większość kibiców twierdzi że nigdy nie brała udziału w negatywnych wydarzeniach na stadionach oraz nie spożywa alkoholu przed meczem ani nie bierze innych używek. Dane statystyczne policji, liczba zatrzymanych nietrzeźwych i opinia służb porządkowych na ten temat przeczą jednak danym przedstawianym przez kibiców (Wykres 12 i 13).

Wykres 12. Jakie z zakazanych przedmiotów udaje się wnieść kibicowi na stadion podczas meczów piłkarskich?

Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

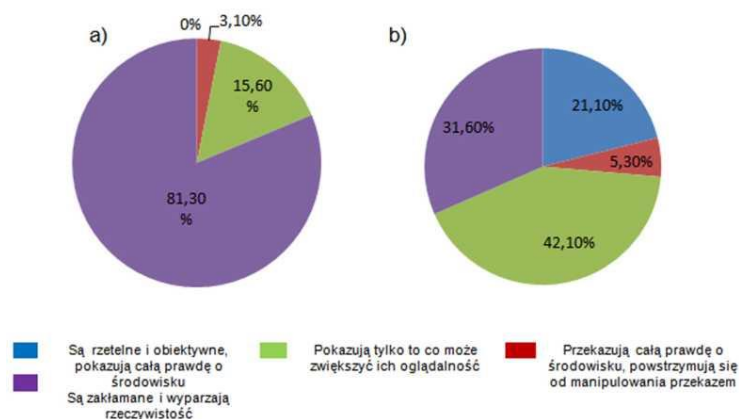
Wykres 13. Jakie są najczęstsze naruszenia prawa przez kibiców w trakcie meczy piłkarskich?

Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

Za to obie grupy respondentów są zgodne w opinii co do roli ogólnopolskich mediów. W przeważającej większości badani stwierdzają, że media manipulują przekazem i pokazują nieprawdę o środowisku kibicowskim. Na uwagę zasługuje również fakt, że kibice, którzy obnoszą się z nienawiścią do innych grup kibicowskich, wcale nie stanowią większości w środowisku. Ponadto agresja w środowisku kibicowskim to incydentalne zdarzenia, mające miejsce gdy kibice są prowokowani (wykres 14)

Wykres 14. Jak ogólnopolskie media wpływają na postrzeganie obrazu kibica

Źródło: Opracowanie własne a) kibice, b) służby porządkowe

5. 3. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako narzędzie służące do określania najlepszych kierunków rozwoju badanego obiektu, daje możliwości określenia celu działania mającego za zadanie poprawę i udoskonalenie działania organizacji i wyeliminowanie jej słabych punktów.

Na podstawie przeprowadzonych badań metodami listy kontrolnej oraz badań ankietowych, można wyróżnić wszystkie cztery aspekty analizy SWOT w odniesieniu do analizowanych stadionów. Analiza przedstawia się następująco:

Mocne strony:

- a) zapewnienie zaplecza medycznego
- b) dobra łączność pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za stan bezpieczeństwa
- c) utrzymanie obiektu w umiarkowanie dobrym stanie
- d) właściwa liczba służb porządkowych
- e) akcje mające na celu kulturalne kibicowanie i zmianę wizerunku kibica
- f) umożliwienie spożywania alkoholu na stadionie i kontrola kibica
- g) pełna kontrola kibica dzięki systemowi identyfikacji
- h) możliwość nakładania zakazu stadionowego

- i) rozbudowane prawo dotyczące organizacji imprez masowych
 - Słabe strony:
 - a) brak pełnej drożności dróg ewakuacyjnych
 - b) nienależyty stan niektórych dróg
 - c) nieodpowiednie odgródzenie sektorów
 - d) usytuowanie stadionu umożliwiające ukrycie zakazanych przedmiotów
 - e) niedokładne kontrole
 - f) fatalne zaplecze sanitarne
 - Szanse:
 - a) współpraca na linii klub – kibice
 - b) należyte przeszkolenie służb porządkowych i informacyjnych
 - c) poprawa infrastruktury stadionowej
 - d) zwiększenie kar za stadionowe wybryki
 - e) brak nacisków rządu na policję
 - Zagrożenia:
 - a) brak unowocześnienia infrastruktury
 - b) brak reorganizacji działań policji
 - c) brak pracy wychowawczej
 - d) brak wsparcia miasta

Wśród badanych obiektów na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT najslabiej wypadły stadiony Polonii Bytom i GKS Katowice ale również stadion Ruchu Chorzów - zespołu należącego do ekstraklasy w tej ocenie nie wypadł zbyt obiecująco.

6. Podsumowanie i wnioski

1. Piłka nożna jako sport, który cieszy się olbrzymią popularnością na świecie, ale niesie z sobą również patologie i zagrożenia
2. Śląskie obiekt, na którym rozgrywane są mecze różnią się pod względem technicznym i bezpieczeństwa. Najbezpieczniejsze wydają się dziś być stadiony Piasta Gliwice i Górnika Zabrze zdecydowanie gorzej wygląda stadion Ruchu Chorzów, a stadiony GKS Katowice i Polonii Bytom są obiektami które na dzień dzisiejszy nie spełniały by wymogów ekstraklasy.
3. Najpoważniejszym zagrożeniem, jakie niesie za sobą organizowanie meczy piłkarskich to zagrożenie chuligaństwem stadionowym aczkolwiek dziś z trybun przenosi się ona bardziej poza bramy stadionów gdzie poziom zabezpieczeń jest dużo niższy.
4. Nieodłącznym elementem meczy piłkarskich są również zagrożenia społeczno-kulturowe takie jak alkoholizm, narkomania i przemoc, które wzmagają agresję wśród uczestników spotkań
5. Na zastanowienie zasługuje łatwość z jaką kibice potrafią wnieść niedozwolone przedmioty na stadion jeszcze przed spotkaniem.

6. Olbrzymią różnicą zdań kibiców i służb porządkowych w postrzeganiu świata kibicowskiego, skrajne opinie, pojawiające się w obu grupach prowadzą często do sytuacji konfliktowych.
7. Konflikty między kibicami służbami porządkowymi i społeczeństwem wypaczają też środki przekazu które szukając sensacji przedstawiają dużo częściej negatywne aspekty spotkań piłkarskich Np. na 296 spotkań w ekstraklasie przerwano 19 meczy

Streszczenie

Artykuł podejmuje problematykę zapewnienia bezpieczeństwa obywateli podczas imprez masowych takich jak spotkania piłkarskie. Na podstawie przeprowadzonych badań autor próbuje zidentyfikować najistotniejsze zagrożenia występujące na 5 śląskich stadionach piłkarskich oraz określić mocne i słabe strony stadionowego systemu bezpieczeństwa. W oparciu o badania ankietowe przeprowadzone wśród trzech grup ankietowanych tj. kibiców, organizatorów i służb porządkowych, oraz przeprowadzoną listę kontrolną podejmuje również próbę wskazania działań usprawniających ten system.

Słowa klucze:

System bezpieczeństwa, stadion piłkarski, mecz piłki nożnej, kibic, służby porządkowe, imprezy masowe.

Summary

Article take the issue of security of citizens during mass events such as meetings soccer. Based on the study author attempts to identify the most significant threats occurring at 5 Silesian football stadiums, and the strengths and weaknesses of stadium security system. Based on a survey conducted among the three groups surveyed, ie. The fans, organizers and security guards, and carried out a checklist shall also attempt to identify measures to streamline the system.

Key words:

Security system, a football stadium, a soccer match, fan, law enforcement, mass events.

Bibliografia

1. Soomaroo L. Murray V.: *Disasters at Mass Gatherings: Lessons from History* PLoS Currents 2012,
2. PZPN wytyczne: Lista kontrolna i zalecenia dla organizatorów meczów piłki nożnej ze szczególnym uwzględnieniem zawodów niebędących imprezą masową. Warszawa 2015.
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 marca 2010 r. w sprawie wymogów, jakie powinni spełniać kierownik do spraw bezpieczeństwa, służby porządkowe i służby informacyjne (Dz.U. 2010 nr 52 poz. 308)
4. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobów użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego (Dz. U. Nr 89, poz. 563)

5. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, (Dz. U. z 2009r. Nr 62, poz. 504, ze zm.),
6. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179,)
7. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553)
8. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114)
9. <http://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/7789,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-Polsce-w-2014-r.html>

Notka biograficzna:

Piotr Mocek (Tarnowskie Góry, 26.04.1969) – dr inż.; adiunkt w Katedrze Zarządzania i Inżynierii Bezpieczeństwa na Wydziale Górnictwa i Geologii Politechniki Śląskiej. Autor artykułów o tematyce bezpieczeństwa i higieny pracy. Poruszający również kwestie: zagrożeń górniczych, przyczyn powstawania chorób zawodowych i analizy kosztów wypadków i chorób zawodowych w przedsiębiorstwie. Od 20 lat związany z przemysłem górniczym. Inżynier wentylacji KWK „Bobrek-Centrum”, kierownik akcji ratowniczych na dole kopalni.